

Granskningsrapport 2022

Genomförd på uppdrag av revisorerna

December 2021

Uppföljande granskning av kommunens arbete med skydd av dricksvattentäkt samt planering för reservvattentäkt

Värnamo kommun

Carl-Henrik Sölvinger
& Linus Aldefors

2022-12-14

EY

EY är världsledande inom våra verksamhetsområden revisions- och redovisningstjänster, skatterådgivning, transaktionsrådgivning och affärsrådgivning. Vi har gedigen erfarenhet av, och kompetens inom, att arbeta med stora och komplexa organisationer med frågeställningar på hög strategisk nivå.

Offentlig sektor är en prioriterad sektor såväl globalt som för Sverige och inkluderar offentlig förvaltning och hälso- och sjukvård men även andra områden inom hållbar infrastruktur och mobilitet. Våra kunder är offentliga aktörer som myndigheter, regioner och kommuner.

Innehåll

EY	1	
1	Sammanfattning	3
2	Inledning	4
2.1	Bakgrund	4
2.2	Syfte och revisionsfrågor	4
2.3	Genomförande och avgränsning	4
2.4	Revisionskriterier	4
3	Granskningen 2017	5
3.1	Syfte, revisionsfrågor och rekommendationer	5
4	Iakttagelser	6
4.1	Ny dricksvattentäkt	6
4.2	Reservvattentäkt	6
4.3	Vattenskyddsområden och skyddsföreskrifter	7
4.4	Beredskapsplan för insatser inom kommunalt vattenskyddsområde	7
4.5	Nödvattenplan	8
4.6	Bedömning	8
5	Slutsatser	9
5.1	Rekommendationer	9
6	Källförteckning	10
7	Revisionskriterier	11
7.1	Kommunallagen (2017:725) 6 kap	11
7.2	Kommunal vattenförsörjningsplan	11
7.3	Kommunstyrelsens reglemente	11

1 Sammanfattning

Kommunens revisorer genomförde 2017 en granskning av kommunens arbete med skydd av dricksvattentäkter samt planering för reservvatten. Den sammanfattande bedömningen enligt rapporten var att det var en betydande säkerhetsrisk för kommunen att det saknas en brukbar reservvattentäkt. Det framgår att politiken hade fastställt mål om långsiktig säkerställd dricksvattenproduktion och att ny vattentäkt skulle identifieras och planeras. Kommunen bedömdes stå inför stora investeringar i syfte att minska sårbarheten.

Syftet med denna uppföljande granskning var att undersöka hur kommunen arbetat enligt de rekommendationer som framförts i tidigare rapport.

Vår sammanfattande bedömning att kommunstyrelsen delvis agerat på de rekommendationer som lämnades i den fördjupade granskningen. arbetet är dock inte fullt ut färdigställt.

Avseende nya vattentäkter, reservvatten, vattenskyddsområden och skyddsföreskrifter bedömer vi att kommunstyrelsen vidtagit flera åtgärder och att ett arbete pågår. Det är viktigt att kommunstyrelsen bevakar och tillser att detta arbete fortskrider i enlighet med plan.

Vi bedömer det som en uppenbar risk att det fortfarande saknas en beredskapsplan för insatser inom kommunalt vattenskyddsområde. Med hänsyn till de risker som identifierats bl.a. i den kommunala vattenförsörjningsplanen bedömer vi att kommunstyrelsen bör säkerställa att en beredskapsplan tas fram. Därtill bör skyddet av dricksvattentäkten prioriteras och räddningstjänstens agerande inom vattenskyddsområden vid insats planeras.

Vi anser det vara positivt att en nödvattenplan finns på plats. Vi bedömer att det är viktigt att kommunstyrelsen planerar för att genomföra en övning i syfte att pröva nödvattenplanens olika delar eller i sin helhet. För närvarande är Värnamo sårbart för driftsstörningar i dricksvattenförsörjningen. I avsaknad av reservvatten är nödvatten det enda alternativ som finns. Därav är det av vikt för beredskapen för nödvatten att detta scenario övas.

2 Inledning

2.1 Bakgrund

Kommunens revisorer genomförde 2017 en granskning av kommunens arbete med skydd av dricksvattentäkter samt planering för reservvatten. Den sammanfattande bedömningen enligt rapporten var att det fanns betydande säkerhetsrisk för kommunen att det saknas en brukbar reservvattentäkt. Det framgår att politiken hade fastställt mål om långsiktig säkerställd dricksvattenproduktion och att ny vattentäkt skulle identifieras och planeras. Kommunen bedömdes stå inför stora investeringar i syfte att minska sårbarheten.

Revisorerna har mot bakgrund av sin risk och väsentlighetsanalys bedömt det var av vikt att följa upp tidigare genomförd granskning för att säkerställa att påtalade brister åtgärdats.

2.2 Syfte och revisionsfrågor

Granskningens syfte är nu att genomföra en uppföljande granskning för att se hur kommunen arbetat med de rekommendationer som framkom i rapporten från 2017. I granskningen ska särskilt följande revisionsfrågor besvaras:

- ▶ Finns ett politiskt beslutat uppdrag och en utsedd tjänsteperson som ska arbeta med att identifiera och planera för ny vattentäkt och/eller reservvattentäkt? Om ja, hur långt har detta arbete kommit?
- ▶ Har vattenskyddsföreskrifterna reviderats och en beredskapsplan tagits fram för Värnamo kommun?

2.3 Genomförande och avgränsning

Granskningen har genomförts med intervjuer och dokumentstudier. Granskningen avser kommunstyrelsen.

2.4 Revisionskriterier

Granskningens bedömningar utgår från följande revisionskriterier, för att läsa mer om revisionskriterierna se kapitel 7.

- ▶ Kommunallagen
- ▶ Lag om allmänna vattentjänster
- ▶ Tillämpbara kommunala dokument såsom regelverk, policys och fullmäktigebeslut

3 Granskningen 2017

3.1 Syfte, revisionsfrågor och rekommendationer

I granskningen "Granskning av kommunens arbete med skydd av dricksvattentäkt samt planering för reservvatten" daterad 16 maj 2017 var det övergripande syftet med granskningen då att bedöma huruvida kommunen säkerställt en säker dricksvattenhantering till medborgarna. Följande revisionsfrågor låg till grund för granskningen:

- ▶ Finns en framtaget en beredskapsplan (nödvattenplan) eller motsvarande för dricksvattenförsörjningen?
- ▶ Processen med att säkerställa tillgång till reservvattentäkt?
- ▶ Ansvar och ansvarsfördelning i processen?

Utifrån gjorda iakttagelser då lämnades följande rekommendationer:

- ▶ Det är av stor vikt att identifiering och planering av ny vattentäkt ges hög prioritet så att nödvändiga underlag ska kunna tas fram inför beslut. Nuvarande utredningskapacitet i organisationen bör i detta sammanhang beaktas.
- ▶ Det var av största vikt att nuvarande vattenskyddsföreskrifter uppdateras/revideras och beslutas om utifrån de förändringar som skett när det gäller miljökrav och restriktioner för verksamheter och industrier.
- ▶ Det var av största vikt att en beredskapsplan snarast tas fram av berörda verksamheter.
- ▶ Ovan angivna planer bör tas fram skyndsamt i samverkan mellan berörda aktörer. Övningar bör sedan ske för att säkerställa olika delar och processer i ett scenario med avbrott i dricksvattenförsörjningen.
- ▶ Frågan om ny dricksvattentäkt och/eller reservvattentäkt är av avgörande betydelse för kommunen och dess framtida utveckling och bör ges hög prioritet i alla kommunala instanser.

4 lakttagelser

Kommunal vattenförsörjningsplan

Syftet med vattenförsörjningsplanen är att säkerställa tillgången till vattenförekomster för dricksvattenförsörjningen i kommunen.

Värnamo kommun har i arbetet med ny översiktsplan pekat ut ett band av tätorter som är belägna längs med väg 27. Dessa orter beräknas bli viktiga för kommunens fortsatta utveckling. Ortarna består av Bor, Rydaholm, Horda, Forsheda, Bredaryd och Lanna. Flertalet av dessa orter har egen vattentäkt och vattenreningsverk, men succesivt med kommunens framtida investeringar kommer orterna att kopplas till samma vattenverk som idag försörjer Värnamo centralort. Detta säkrar god tillgång till bra vatten för orterna. Det ökar dock riskerna för orterna om vattnet av något skäl skulle bli förorenat i kommunens huvudvattentäkt.

För framtida behov behöver kommunen därför ha utpekade vattenförekomster som är viktiga för dricksvattenförsörjningen i såväl nödsituationer som för ordinarie bruk.

4.1 Ny dricksvattentäkt

I intervju framkommer att Ljusseveka idag är huvudvattentäkt, denna består av grundvatten. Tre uttagspunkter finns idag. En fjärde punkt är borrade och kommer tas i bruk under nästa år. Vattenreningen sker i Ljusseveka vattenverk. Verket nyttjas för närvarande till 65% av sin maxkapacitet. Det framkommer vidare i intervju att nya grundvattentäkter undersökts i Bor samt på öarna i sjön Hindsen. Om huvudvattentäkten Ljusseveka inte kan användas ska grundvattentäkten i Bor kunna nyttjas. Fler alternativ kommer att undersökas enligt uppgift.

Av vattenförsörjningsplanen framgår prioriterade vattenförekomster i kommunen fördelat på grundvattenförekomster, ytvattenförekomster och vattendrag. Detta ska utgöra underlag för kommunens översiktsplanering.

4.2 Reservvattentäkt

I vattenförsörjningsplanen antagen av kommunfullmäktige i maj 2017 framgår att sjön Hindsen är utpekad som reservvattentäkt. Det framgår vidare att systemet inte är driftsatt och att detta gör kommunen sårbar.

Kommunfullmäktige beslutade i mars 2021 om att ge startbesked för projektering av reservvattentäkt i Hindsen. I beslutet ingår också att investeringsmedel om 1 mnkr flyttas från 2022 till 2021. Resultatet skulle återredovisas till kommunstyrelsen senast 31 oktober 2021. Av underlagen framgår att återstående arbete för att få tillgång till råvatten från sjön Hindsen är 1100 m råvattenledning mellan Hindsen och vattenverket Ljusseveka, inloppspumpstation och intagsledning från sjön samt ny reningsteknik implementerad i vattenreningsverket.

Tekniska utskottet begärde förlängd tid för återredovisningen 31 oktober 2022 hos kommunfullmäktige vilket fullmäktige biföll i oktober 2021. Skälen till att mer tid

efterfrågades var enligt beslutsunderlaget svårigheterna med att rena ytvatten från sjön Hindsen i vattenverket som idag renar grundvatten. Externa konsulter är anlitade för att genomföra en utredning. Konsulten ska ge förslag på den mest kostnadseffektiva lösningen.

Enligt intervju är förhoppningen att byggnationen av nya reningssteg för att klara ytvattenrening ska kunna ske under åren 2023-2025, och att medel finns avsatt för detta i investeringsbudgeten. Det finns sedan tidigare en vattendom som möjliggör uttag ur Hindsen under sex månader. Det finns således inga juridiska hinder mot uttag redan nu. Att medel finns avsatta för byggnation bekräftas vid genomgång av investeringsbudgeten där medel finns avsatt under åren 2023-2025. Här kan också den flytt av investeringsmedel för projektering som skett spåras.

4.3 Vattenskyddsområden och skyddsföreskrifter

Kommunens nu gällande vattenskyddsföreskrifter är antagna 1968 respektive 1986. I granskningen som genomfördes 2017 uppmanades kommunen uppdatera dessa. I svaret på granskningen svarade man att arbetet med detta skulle påbörjas hösten 2017 men att arbetet förväntas ta lång tid att färdigställa.

I intervju framgår att arbetet med att utarbeta nya vattenskyddsföreskrifter är på god väg. Ett tekniskt underlag har tagits fram som denna granskning tagit del av. Underlaget har behandlats av tekniska utskottet, kommunstyrelsen och även varit på remiss till kommunens övriga nämnder. Nästa steg i processen är att allmänheten och olika intressenter ska få möjlighet att lämna synpunkter. Därefter ska föreskrifterna fastställas av kommunfullmäktige, länsstyrelsen och övriga myndigheter. Tjänstepersonernas bedömning är att det kommer ta 3 -4 år innan nya vattenskyddsföreskrifter kan vara på plats. Arbetet försvåras av att dricksvattentäkten delvis finns under Värnamo tätort.

4.4 Beredskapsplan för insatser inom kommunalt vattenskyddsområde

En beredskapsplan för insatser inom kommunala vattenskyddsområden finns i dagläget inte framtaget för Värnamo kommun.

Avseende insatser inom kommunalt vattenskyddsområde är ett handläggargröstöd för miljöinspektörer och räddningstjänstpersonal antaget av styrgruppen för Miljösamverkan F och Räddsam F 2018-01-25.

Syftet med handläggargröstödet är att tydliggöra ansvar, befogenheter och rollfördelning på olycksplatsen mellan räddningstjänst och miljömyndighet. Handläggargröstödet med checklistor ska även kort sammanfatta vad som är bra att tänka på under och efter det akuta skedet. Stödet är framtaget främst för miljöinspektörer men även för räddningstjänstpersonal som vill veta mer om arbetet kring miljöolyckor.

Handläggargröstödet är framtaget i samverkan med alla kommuner i Jönköpings län.

I intervju framkommer att det finns en god samverkan mellan VA-avdelningen och räddningstjänsten. Räddningstjänsten har tillgång till information om kommunens nuvarande och framtida vattenskyddsområden. Det framkommer vidare att det inte finns en specifik beredskapsplan för Värnamo kommuns vattenskyddsområden.

4.5 Nödvattenplan

Av intervju framkommer att en nödvattenplan togs fram 2018. Planen beskriver åtgärder för kommunens samtliga orter om kommunen inom en begränsad tid behöver hantera ett driftsavbrott i kommunens dricksvattenförsörjning. Detta ska i första hand hanteras genom att vattentankar placeras ut i orterna. Tidsaspekten hanteras också i dokumentet. Det framkommer vidare att delar av planen använts i skarpt läge vid mindre driftsavbrott. Däremot har scenarion inte övats eller behövs användas i skarpt läge i sin helhet.

Nödvattenplanen omfattats av sekretess. Det har för granskningen inte bedömts nödvändigt att ta del av den faktiska planen.

4.6 Bedömning

Vi bedömer att kommunstyrelsen delvis agerat på de rekommendationer som lämnades i den fördjupade granskningen.

Avseende nya vattentäkter, reservvatten, vattenskyddsområden och skyddsföreskrifter bedömer vi att kommunstyrelsen vidtagit åtgärder och att ett arbete pågår. Det är av vikt att kommunstyrelsen bevakar och tillser att detta arbete fortskrider i enlighet med plan.

Vi bedömer att det som en uppenbar risk att det fortfarande saknas en beredskapsplan för insatser inom kommunalt vattenskyddsområde. Med hänsyn till de risker som identifierats bl.a. i den kommunala vattenförsörjningsplanen bedömer vi att kommunstyrelsen bör tillse att ett sådant dokument tas fram snarast. Skyddet av dricksvattentäkten bör prioriteras och räddningstjänstens agerande inom vattenskyddsområden vid insats planeras.

Vi anser det positivt att en nödvattenplan finns på plats. Vi bedömer att kommunstyrelsen bör planera för att genomföra övningar i syfte att pröva nödvattenplanens olika delar eller i sin helhet. För närvarande är Värnamo sårbart för driftsstörningar i dricksvattenförsörjningen. I avsaknad av reservvatten är nödvatten det enda alternativ som finns. Detta scenario bör övas och lärdomar göras.

5 Slutsatser

Vår sammanfattande bedömning är att arbete inletts och pågår utifrån de rekommendationer som lämnades i den fördjupade granskningen från 2017. Detta arbete är inte färdigställt.

Revisionsfråga	Svar
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Finns ett politiskt beslutat uppdrag och en utsedd tjänsteperson som ska arbeta med att identifiera och planera för ny vattentäkt och/eller reservvattentäkt? Om ja, hur långt har detta arbete kommit? 	<p>Ja. Arbete pågår. Undersökning av nya grundvattentäkter pågår. Reservvatten är i projekteringsfas.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Har vattenskyddsföreskrifterna reviderats och en beredskapsplan tagits fram för Värnamo kommun? 	<p>Nej. Arbete pågår dock med revidering av vattenskyddsområden och skyddsföreskrifter. En dokumenterad beredskapsplan för insatser inom kommunala vattenskyddsområden är inte framtagen.</p>

5.1 Rekommendationer

Kommunstyrelsen rekommenderas att:

- ▶ Bevaka och tillse att arbetet med nya vattenskyddsområden och skyddsföreskrifter utarbetas.
- ▶ Utarbeta en kommunspecifik beredskapsplan för insatser inom kommunala vattenskyddsområden.
- ▶ Bevaka och tillse att arbetet med att säkerställa reservvatten projekteras och färdigställs.
- ▶ Planera för att öva ett scenario med nödvatten i syfte att testa nödvattenplanen i sin helhet.

6 Källförteckning

Intervjuade funktioner:

- ▶ VA-chef, driftschef ledningsnät, driftschef VA

Analyserade dokument:

- ▶ Verksamhetsplan VA för tekniska utskottet 2021-2023
- ▶ Kommunal vattenförsörjningsplan, antagen av KF maj 2018
- ▶ KF protokoll, mars och oktober 2021
- ▶ Miljöolyckor - handläggarstöd för miljöinspektörer och räddningstjänstpersonal, Miljösamverkan F och Räddsam F 2018
- ▶ Tekniskt underlag med förslag till vattenskyddsområde och skyddsföreskrifter för Ljusseveka vattentäkt Värnamo kommun, Sweco 2021-10-13
- ▶ Investeringsbudget 2021 med plan för 2022-2025
- ▶ Tekniska utskottets svar på revisionsrapporten 2017

7 Revisionskriterier

7.1 Kommunallagen (2017:725) 6 kap

Det är enligt 6 kap. 1 § styrelsens uppgift att leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter och ha uppsikt över övriga nämnders och eventuella gemensamma nämnder. Kommunstyrelsen ska, enligt 6 kap. 2 §, uppmärksamt följa de frågor som kan inverka på kommunens utveckling och ekonomiska ställning.

Kommunallagens 6 kap 6 § anger att nämnderna inom sitt ansvarsområde ska se till att verksamheten bedrivs i enlighet med Kommunfullmäktiges mål och riktlinjer, samt i enlighet med lagar och författningar som gäller för verksamheten.

7.2 Kommunal vattenförsörjningsplan

Syftet med vattenförsörjningsplanen är att säkerställa tillgången till vattenförekomster för dricksvattenförsörjningen i kommunen.

Värnamo kommun har i arbetet med ny översiktsplan pekat ut ett band av tätorter som är belägna längs med väg 27. Dessa orter beräknas bli viktiga för kommunens fortsatta utveckling. Orterna består av Bor, Rydaholm, Horda, Forsheda, Bredaryd och Lanna. Flertalet av dessa orter har egen vattentäkt och vattenreningsverk, men succesivt med kommunens framtida investeringar kommer orterna att kopplas till samma vattenverk som idag försörjer Värnamo centralort. Detta säkrar god tillgång till bra vatten för dessa orter, men skapar också en risk för stora problem om vattnet av något skäl skulle bli förorenat i kommunens huvudvattentäkt.

För framtida behov behöver kommunen därför ha utpekade vattenförekomster som är viktiga för dricksvattenförsörjningen i såväl nödsituationer som för ordinarie bruk.

7.3 Kommunstyrelsens reglemente

§8 Teknisk förvaltning

är huvudman för kommunens allmänna va-anläggning

§9 Tekniska utskottet

De tekniska ärenden som ska avgöras av styrelsen i dess helhet ska som huvudregel beredas av utskottet.